

(Sl. vesnik na RM br. 44/06)

Vrsta osnova na 85. stav 7 od Zakona za zaštitu na kulturnoto nasleđstvo („Služben vesnik na Republika Makedonija“ br. 20/04), ministarot za kulturno doose

PRAVILNIK ZA KONZERVATORSKI TE PROEKTI

I - OPŠTA ODREDBA

Član 1

So ovoj pravilnik se propisuvaat vidovite i sodržinata na konzervatorski te projekti, vključujući dozvolite odstupuvawa, uslovi te za vršenje konzervatorsko projekti rawe i za stručna kontrola na konzervatorski te projekti, posebni te standardi i normativi za konzervatorsko projekti rawe i se ureduvaat specifičnite prava vo vrstka so metodološki jata na konzervatorskoto projekti rawe.

II - VIDOV I SODRŽINA NA KONZERVATORSKI TE PROEKTI

Član 2

Konzervatorski te projekti spored vidot na zaštitnite intervencii mošat da bidat:

1. Projekt za preventivna zaštita (preventiva);
2. Projekt za konzervacija;
3. Projekt za sanacija;
4. Projekt za adaptacija;
5. Projekt za restavracija;
6. Projekt za rekonstrukcija;
7. Projekt za druga merka na neposredna zaštita.

Konzervatorski te projekti spored namenata mošat da bidat:

1. Projekt za arhitektura (arhitektonski projekt);
2. Projekt za statika (građeni projekt);
3. Projekt za yidno sl i karstvo;
4. Projekt za ikonopis;
5. Projekt za mozaik;
6. Projekt za maslena i druga sl i karska tehnika;
7. Projekt za kamena plastika;
8. Projekt za drvena plastika;

9. Proekt za predmeti od metal ;
10. Proekt za predmeti od kerami ka;
11. Proekt za predmeti od stakl o;
12. Proekt za predmeti od koska;
13. Proekt za predmeti od ko` a;
14. Proekt za predmeti od teksti l ;
15. Proekt za predmeti od pergament;
16. Proekt za predmeti od hartija;
17. Proekt za nosa- na zvuk i /i l i sl i ka;
18. Proekt za druga namena.

Konzervatorski te proekti spored ni voto na i zrobotka mo` at da bi dat:

1. I deen proekt;
2. Gl aven proekt (osnoven proekt);
3. I zvedben proekt;
4. Proekt za i zvedena sostojba;
5. Proekt za upotreba i odr` uvawe.

Proekti te od stav 1 na ovoj ~l en, vo zavisnost od potrebata, osobeno zaradi pri mena na kombi ni rani metodi na za{ ti ta, mo` at da se i zrobotuvaat i kako kombi ni rani proekti .

Proekti te od stav 2 na ovoj ~l en, vo zavisnost od vi dot na dobrata i ni vni te sodr` i ni , mo` at da se odnesuvaat na za{ ti tenoto dobro vo cel i na i l i na negov sostaven del i da se i zrobotuvaat kako kombi ni rani proekti .

Proekti te od stav 3 na ovoj ~l en se odnesuvaat na nedvi ` ni te dobra, a to-ki te 1, 2 i 5 od i sti ot stav se odnesuvaat na dvi ` ni te dobra.

^l en 3

Proekt za preventivna za{ ti ta (preventiva) vo smi sl a na ~l en 2 stav 1 to-ka 1 od ovoj pravi l ni k se i zrobotuva za kul turno nasl edstvo vo opasnost i za dobrata pod pri vremena za{ ti ta, kako i za rezervirani te arheol o{ ki zoni , vo sl u-ai te koga e potrebno da se prezemat pri vremeni merki na za{ ti ta i l i spasuvawe, do sozdavaweto na neophodni te usl ovi za prezemawe na drugi soodvetni merki na neposredna za{ ti ta.

Proekt za konzervacija vo smi sl a na ~l en 2 stav 1 to-ka 2 od ovoj pravi l ni k se i zrobotuva za nedvi ` no i dvi ` no kul turno nasl edstvo i l i negov sostaven del vo sl u-ai koga e potrebno, odnosno propi { ano i l i se predvi duva za-uvuvawe na odnosnoto dobro vo i zborna sostojba, odnosno sostojba vo koja e zateknato, bez dodavawe na el ementi te { to se uni { teni i l i { to nedosta- suvaat.

Proekt za sanacija vo smi sl a na ~l en 2 stav 1 to-ka 3 od ovoj pravi l ni k se i zrobotuva za nedvi ` no kul turno nasl edstvo i l i negov sostaven del vo sl u-ai te koga postojat o{ tetuvawa na konstruktivni te el ementi na odnosnoto dobro, odnosno koga e potrebno odstranuvawe na takvi te o{ tetuvawa zaradi vra}awe na dobroto vo stabilna sostojba, bez naru{ uvawe na negovi te vrednosti .

Proekt za adaptacija vo smi sl a na ~l en 2 stav 1 to-ka 4 na ovoj pravi l ni k se i zrobotuva za nedvi ` no kul turno nasl edstvo i l i negov sostaven del , vo sl u-ai te koga e potrebno, odnosno propi { ano i l i se predvi duva menuvawe na vnatre{ nosta na gradbata zaradi vra}awe, promena i l i aktivi -

rawe na odredena funkcija na dobroto vo celina ili na negov del, bez menuvawe na konstruktivni te elementi na gradbata nitu da se naru{at umetni -ki te i drugi te sli -ni vrednosti ili sodr` ini na dobroto.

Proekt za restavracija vo smisla na -len 2 stav 1 to-ka 5 od ovoj pravilnik se izrabetuva za nedvi`no i dvi`no kulturno nasledstvo ili negov sostaven del, vo slu-ai te koga e potrebno, odnosno propi {ano ili se predvi- duva avtenti -no obnovuvawe na odnosnoto del umno uni {teno dobro so dodava- we na del ovi te {to nedostasuvaat vo forma i i zgl ed {to gi i mal e, vkl u-uvaj}i anastiloza, rekonpozicija, doyduvawe, dogradba, nadgradba ili drugo dej- stvie na restavratorska intervencija ili so odstranuvawe na nesoodvetni te del ovi ili dodatoci.

Proekt za rekonstrukcija vo smisla na -len 2 stav 1 to-ka 6 od ovoj pravilnik se izrabetuva za nedvi`no ili dvi`no dobro, vo slu-ai te koga e potrebno, odnosno propi {ano ili se predvi duva obnovuvawe na odnosnoto dobro koe vo pogol em del e uni {teno, kako i vo slu-aj na cel osno obnovuvawe na uni {teno dobro, cel osna ili del umna di sl okacija, dogradba, nadgradba i sli -ni dejstvia na rekonstrukcija.

Proekt za druga merka na neposredna za{ti ta vo smisla na -len 2 stav 1 to-ka 7 od ovoj pravilnik se izrabetuva za nedvi`no i dvi`no kulturno nasledstvo ili negov sostaven del, vo slu-ai te koga odredena za{ti tna i nter- vencija se prezema kako samostojna merka na neposredna za{ti ta, osobeno vo slu-ai te na: anastiloza, rekonpozicija, demontirawe, raslojuvawe na sli kani sodr` ini, razdvojvawe, odnosno vadewe ili simnuvawe na freski, mozai k, skulptura ili drugi likovni sodr` ini, odnosno ukrasi, podigawe na za{ti tni gradbi ili konstrukcii i sli -no.

^len 4

Ideen proekt vo smisla na -len 2 stav 3 to-ka 1 od ovoj pravilnik se izrabetuva osobeno:

1. Za nedvi`no kulturno nasledstvo, vo slu-ai te koga treba da se vr{ i:
 - di sl okacija;
 - cel osna ili del umna rekonstrukcija;
 - adaptacija od pogol em obem;
 - restavracija od pogol em obem {to vkl u- uva rekonpozicija, anastiloza, dodavawe na elementi {to nedostasuvaat ili odstranuvawe na pridru`ni i drugi nesoodvetni gradbi, dodatoci i del ovi ;
 - raslojuvawe na `i vopi s, vadewe na poden mozai k, simnuvawe na freski, odnosno razdvojvawe na ukrasni elementi ili drugi nedvi`nosti po namena i sli -ni dejstvia;
 - partnerno i drug vid ureduvawe {to podrazbira promena na konfiguracijata na terenot ili drug vid pogol ema promena na i zgl edot na za{ti teno podra-je;
 - podigawe na trajni ili privremeni za{titni gradbi i drugi konstrukcii ;
 - izveduvawe raboti na neposredna za{ti ta na del ili del ovi na za{ti teno dobro, {to pretstavuvaat posebna grade`na, likovna ili funkci onalna cel ina, ako tie raboti se vr{at kako fazna rabota;

- vo drugi slu-ai koga toa e utvrdeno so za{ ti tno-konzervatorski te, odnosno lokaci ski te usl ovi .
- 2. Za dvi ` no kul turno nasl edstvo, vo sl u-ai te koga:
 - nedvi ` nost po namena treba trajno da se podvede pod re` im na dvi ` noto kul turno nasl edstvo, odnosno koga treba da postane dvi ` no dobro vo pravna smi sl a;
 - treba da se vr{ i restavraci ja i li rekonstrukci ja;

I dejni ot proekt sodr` i grafi -ki prikazi i drugi dokumenti so koi se utvrduvaat osnovni te obl i kovni , f unkcional ni i tehni -ki re{ eni ja za predvi -denata za{ ti tna i ntervenci ja.

I dejni ot proekt mo` e da sodr` i pove}e varijanti na mo` ni re{ eni ja.

^I en 5

Gl aven (osnoven) proekt vo smi sl a na -I en 2 stav 3 to-ka 2 od ovoj pravi l ni k se i zrabotuva za si te vi dovi nedvi ` no i dvi ` no kul turno nasl edstvo, bez ogl ed na negovata kategori ja i vi dot na samata za{ ti tna i ntervenci ja.

So proektot od stav 1 na ovoj -I en se razrabotuvaat vi dot i obemot na za{ ti tni te i ntervenci i , kako i na-i not i di nami kata na real i zaci jata na isti te.

Proektot od stav 1 na ovoj -I en se состоi od soodvetni te proekti od -I en 2 stav 2 na ovoj pravi l ni k.

Proektot od stav 1 na ovoj -I en sodr` i :

1. Proekt na postojnata sostojba;
2. Proekt za za{ ti tna i ntervenci ja.

Proektot na postojnata sostojba od stav 4 to-ka 1 na ovoj -I en sodr` i :

1. Tehni -ka procena;
2. Tehni -ka dokumentaci ja;
3. Fotodokumentaci ja;
4. Druga dokumentaci ja.

Proektot za za{ ti tna i ntervenci ja od stav 4 to-ka 2 na ovoj -I en sodr` i :

1. Tehni -ka dokumentaci ja;
2. Di nami ka na real i zaci ja (di nami -ki pl an).

Tehni -kata procena od stav 5 to-ka 1 na ovoj -I en sodr` i osobeno:

1. Anal i za na sostojbata, odnosno o{ tetuvawata;
2. Anal i za na pri menetata tehni ka i tehnol ogi ja;
3. Fi zi -ko-hemi ski anal i zi na upotrebni te materijal i ;
4. Tehni -ki opi s na predvi deni te i ntervenci i i materijal i te { to } e bi dat kori steni .

Tehni -kata dokumentaci ja od stav 5 to-ka 2 na ovoj -I en se i zrabotuva vo soodveten razmer, so ozna-enost na mestata, vi dot i obemot na o{ tetuvawata, kako i mestata od kade se zemeni pri meroci za anal i zi i li se vr{ eni probi , a sodr` i si tuaci ja, osnovi , preseci , detal i i drug vi d crte` i , odnosno grafi -ki prikazi , vo obem { to e soobrazen so vi dot na dobroto i vi dot i obemot na za{ ti tna i ntervenci ja, odnosno vi dot na gl avni ot (osnovni ot) proekt vo smi sl a na -I en 2 stav 1 i 2 od ovoj pravi l ni k.

Fotodokumentacija od stav 5 to-ka 3 na ovoj -l en se i zrobotuva vo soodvetna tehni ka i vo obem { to ovozmo` uvaat da se dobi e precizen vi zuel en podatok za postojnata sostojba, odnosno za mestoto, vi dot i obemot na o{ tetu-vawata i mestata kade se napraveni probi te.

Tehni -kata dokumentaci ja od stav 6 to-ka 1 na ovoj -l en sodr` i osobeno:

1. Za nedvi` no kul turno nasl edstvo:
 - si tuaci ja vo razmer 1:100, a za dobra so pogol emi di menzi i vo razmer do 1:1000, so prikaz na postavenosta na dobroto vo lokacijata i negovata petta fasada (pokriv), kako i so vcrtuvawe na sosedni te objekti , pri stapi te, strani te na svetot, ureduvaweto na prostorot i sl i -no;
 - osnovi vo razmer 1:100, so potreben broj koti , vkl u-uvaj}i i osnovi na podovi i/i l i tavani , koga e toa potrebno;
 - preseci (popre~ni i nadol` ni) vo razmer 1:100, so vi si nski koti i ni vno ozna-uvawe vo osnovi te;
 - f asadi vo razmer 1:100;
 - detal i vo razmer od 1:1 do 1:20, vo zavi snost od potrebat a;
 - enteri er, so poseben pri kaz na sl i kani , rezbani , skul ptural ni i drugi sodr` i ni , vo razmer od 1:1 do 1:25, vo zavi snost od potrebat a;
 - { ema na stol ari ja, vo razmer 1:50, dokol ku se raboti za pove}e ti povi vrati i prozorci .
2. Za dvi` no kul turno nasl edstvo:
 - crte` i , { emi , kal kovi i drugi prikazi na sl i kani povr{ i ni , rel jef i , skul pturi i kameni , drveni , metal ni , kerami -ki , sta-kl eni , teksti l ni i drugi el ementi , odnosno del ovi i l i predme-ti , natpi si , ukrasi i sl i -ni sodr` i ni , vo razmer od 1:1 do 1:50;
 - i denti f i kaci oni preseci na strukturata na dobrata, so ozna-u-vawe na ni vni te sostavni del ovi , odnosno sl oevi .

Di nami kata na real i zaci ja (di nami -ki ot pl an) od stav 6 to-ka 2 na ovoj -l en sodr` i { ematski i l i drug vi d prikaz na f azi te na rabota, odnosno pozi -ci i te na rabota i rokovi te za ni vna real i zaci ja, i zrazeni vo broj na potrebni rabotni denovi .

Ako glavni ot (osnovni ot) proekt se odnesuva na dvi` no kul turno nasl edstvo, nedvi` nost po namena i l i freski , mozai k i druga yi dna, podna i sl i -na dekoraci ja na nedvi` no kul turno nasl edstvo, kako i na preventi vna za{ ti ta (preventi va) i l i odredena f aza, pri negovata i zrobotka mo` e da se otstapi od sodr` i nata predvi dena vo stav 7, 8, 9, 10 i 11 na ovoj -l en.

Po i skl u-ok od stav 10 to-ka 1 na ovoj -l en:

1. Ako ne se i zrobotuva i zvedben proekt od -l en 6 na ovoj pravi l -ni k, tehni -kata dokumentaci ja za nedvi` no kul turno nasl edstvo od osobeno zna-ewe { to se odnesuva na osnovi te, preseci te i f asadi te se i zrobotuva vo razmer 1:50;
2. Ako se raboti za objekt so mal i di menzi i , tehni -kata dokumen-taci ja za nedvi` no kul turno nasl edstvo od osobeno zna-ewe { to se odnesuva na osnovi te, preseci te i f asadi te se i zrobotu-vaat vo razmer 1:25.

^I en 6

I zvedben projekt vo smi sl a na -I en 2 stav 3 to-ka 3 od ovoj pravi I ni k se i zrabotuva za nedvi`no kulturno nasl edstvo, vo slu-ai te koga se raboti za odredena slo`ena gradba ili slo`ena za{tina intervencija {to se sosti ili vkl u-va, osobeno: dislokacija, raslojuvawe ili drug vid razdvojuvawe, del umna ili celosna rekonstrukcija i vo drugi slu-ai po potreba.

So izvedbeni ot projekt se razrabotuva ponudenoto tehni -ko re{eni e od glavni ot (osnovni ot) projekt, vo soglasnost so toj projekt.

I zvedbeni ot projekt sodr`i :

1. Za grade`ni intervencii :
 - palirski plan;
 - drugi detali za grade`ni i zanaet-iski raboti .
2. Za likovni i drug vid intervencii :
 - detal en plan za sekoja oddel na faza;
 - detal en opis na postapkata za rabota;
 - crte`i so precizni merki na site sloevi odnosno delovi , vo razmer od 1:1 do 1:50.

Palirski ot plan od stav 3 to-ka 1 alineja 1 na ovoj -I en e detal na tehni -ka dokumentacija za izveduvawe na raboti te, izrabotena vo razmer 1:50 i vo soglasnost so tehni -ki te propisi .

^I en 7

Projekt za izvedena sostojba vo smi sl a na -I en 2 stav 3 to-ka 4 od ovoj pravi I ni k se i zrabotuva za nedvi`no kulturno nasl edstvo, vo slu-ai te koga pri izveduvaweto na raboti te na neposredna za{tita e otstapeno od glavni ot (osnovni ot) projekt, odnosno izvedbeni ot projekt, vo soglasnost so aneks-projekt.

Projektot od stav 1 na ovoj -I en se izrabotuva vo tekot na izveduvaweto na raboti te i sodr`i tekstualni i/ili grafiki prikazi na fakti -kata sostojba na real iziranjata za{tina intervencija.

Projektot od stav 1 na ovoj -I en slu`i kako osnova za izrabotka na projektot za upotreba i odr`uvawe od -I en 8 na ovoj pravi I ni k.

^I en 8

Projekt za upotreba i odr`uvawe vo smi sl a na -I en 2 stav 3 to-ka 5 od ovoj pravi I ni k se izrabotuva za nedvi`no i dvi`no kulturno nasl edstvo, vo slu-ai te koga se prezemaat slo`eni ili drugi za{tini intervencii koi {to podrazbiraat poseben re`im na -uvawe, odr`uvawe, projektorawe i koristewe na dobroto po izvr{enata merka na neposredna za{tita.

So projektot od stav 1 na ovoj -I en se utvrduvaat optimalni te, odnosno posebni te tehni -ko-tehnolo{ki , funkcionalni i drugi uslovi za odr`uvawe i upotreba na odnosnoto dobro.

Projektot od stav 1 na ovoj -I en sodr`i osobeno:

1. Vid, na-in i rokovi za periodi -na proverka na konstruktivni te elementi , instalacii te, uredite, ukrasni te elementi i drugi te karakteristi -ni delovi na odnosnoto dobro;

2. Rokovi za izdelavo in montažo oddelnih elementov, delov, instalacij, ureditve in druge;
3. Periodično sledenje soanalizi za ključne, odnosno ključne vidike, in ključne vidike vrzestojbata na odnosno dobro;
4. Uslovi za smestitev, pakiranje, transport, premetovanje, prezentiranje in dejstva;
5. Posebni pogoji za zagotovitev dostopnosti do in začetje teno dobro.

^I en 9

Sekoje konzervatorski projekt, brez ogle na njegovi vidiki, vo smisla na -I en 2 od ovoj pravilnik, sodr`i op`ti poseben del.

Op`ti ot del na konzervatorski ot projekt sodr`i:

1. Naslovna stranica;
2. Sodr`ina na projektot;
3. Dokazi za konzervatorsko projekto rawe;
4. Rezultati od istra`iva`ki te raboti;
5. Projektna programa;
6. Obrazlo`eni e na projektot;
7. Premeri projektna presmetka (predmer-presmetka).

Posebni ot del na konzervatorski ot projekt se sosti od sodr`ini te utvrdeni so -I en 4, 5, 6, 7 i 8 od ovoj pravilnik.

^I en 10

Naslovnata stranica na konzervatorski ot projekt, kako sstaven del na op`ti ot del na projektot vo smisla na -I en 9 stav 2 to-ka 1 od ovoj pravilnik, sodr`i osobeno:

1. Imena fizi`kote lice, odnosno nazivi sedi`te na pravnoto lice koe e nositel na projektot i ikade e zaveren projektot;
2. Arhivski broji datum na projektot, odnosno zaverkata;
3. Naziv na projektot:
 - spored negovi ot vidiki vo smisla na -I en 2 od ovoj pravilnik; i
 - so cel osen nazivi to-na lokacija na dobroto za koe se odnesuva projektot.
4. Mesto i godina na izrabotka na projektot;

Vo sodr`inata na konzervatorski ot projekt, kako sstaven del na op`ti ot del na projektot vo smisla na -I en 9 stav 2 to-ka 2 na ovoj pravilnik, se naveduvaat:

1. Celosni te nazivi na drugi te sodr`ini na op`ti ot del na projektot, spored ni vni ot redosl ed vo smisla na -I en 9 stav 2 to-ki te 3, 4, 5, 6 i 7 od ovoj pravilnik;
2. Sodr`ini te od posebni ot del na projektot vo smisla na -I en 9 stav 3 od ovoj pravilnik.

Dokazi za konzervatorsko projektiranje, kako sestaven del na op{tiot del na projektot vo smisla na ~len 9 stav 2 to~ka 3 od ovoj pravilnik, se smetaat:

1. Aktot za registracija na pravnolice, odnosno fiziolice od stav 1 to~ka 1 na ovoj ~len, so {ifra i opis na negovata dejnost {to vkl u~uva izrabortka na konzervatorski projekti ;
2. Akti za opredeluvawe na u~esnici te vo izrabortkata na konzervatorski ot projekt i ni vnata pozicija, odnosno svojstvo;
3. Akti za ovl astuvawe za konzervatorskoto projektiranje za odnosni ot vid kulturno nasledstvo.
4. Akti za ispolnuvawe na drugi te uslovi za konzervatorsko projektiranje vo smisla na ~len 23 na ovoj pravilnik.

Rezultati te od istra`uva~kite raboti, kako sestaven del na op{tiot del na projektot vo smisla na ~len 9 stav 2 to~ka 4 od ovoj pravilnik, mo`at da bidat sodr`ani vo eden ili pove}e izve{tai za istra`uva~kite raboti, vo soglasnost so ~len 17 od ovoj pravilnik.

Projektната програма, kako sestaven del na op{tiot del na projektot vo smisla na ~len 9 stav 2 to~ka 5 od ovoj pravilnik, gi sodr`i vidot i obemot na za{titi te intervencii, odnosno arhitektonskite, likovno-tehnikite, tehniko-tehnolo{kite i/ili drugi te soodvetni uslovi i barawa za izrabortka na konzervatorski ot projekt.

Obrazlo`eni eto na projektot, kako sestaven del na op{tiot del na projektot vo smisla na ~len 9 stav 2 to~ka 6 od ovoj pravilnik, sodr`i podatoci za:

1. Identifikacijata na odnosnoto dobro i negovot za{titen status;
2. Poslednata i drugi te prethodni za{titi intervencii na odnosnoto dobro;
3. Celta i osnovnite karakteristiki na aktuelnata za{titi intervencija, kako i o~ekuvani te rezultati od nejzimoto izvr{uvawe;
4. Pregled na oddelnite projekti po fazi, {to se sestaven del na glavni ot (osnovni ot) projekt;
5. Drugi relevantni podatoci.

Predmerot i projektanskata presmetka (predmer-presmetkata), kako stavki na op{tiot del na projektot vo smisla na ~len 9 stav 2 to~ka 7 od ovoj pravilnik, sodr`at detalni podatoci, i toa:

1. Predmerot: pozicija na rabota, sistematizirani po fazi na rabota i redosl ed na izveduvawe, so detal en opis na rabotite, ni vni ot vid i potrebni te kol i ~ini ;
2. Predmer-presmetkata: podatoci te od stav 7 to~ka 1 na ovoj ~len, edine~nite ceni, ceni te po oddelni pozicii i vkupnata cena na ~inewe, vkl u~vaj}i gi danocite i drugi te javni dava~ki.

^len 11

Konzervatorskite projekti se izrabortuvaat na hartija ili na drug soodveten materijal za crtawe, odnosno pi{uvawe i so elektronski zapisi.

Konzervatorskite projekti se opremuvaat taka {to ni vni te listovi mo`at lesno da se koristat i podobro da se za~uvaat.

Opremuvalneto vo smislana stav 2 od ovoj len se sostoi od standarden format na listovite od proektot A₀, A₁, A₂, A₃ i A₄, nivo propisno previtkuvaveto format A4, stavavet ramka, { tembil i natpis na sekj list so crte i soodvetno ukorivavet, odnosno podvrzuvavet na negovite sodrini .

Ramkavet se stavet na oddalenetost od po 5 mm od gorniot, dolniot i desniot rab na listot, kako i 25 mm od leviot rab na listot.

[tembilot se stavet na dolniot desen agol na listot so crte , na oddalenetost od 5 mm od ramkavet, so dimenzii 5 h 7 sm, grafi -ki podel ena delovi , odnosno poliva, vo koi se naveduvaat slednite sodrini :

1. Nositel na proektot;
2. Naziv na konzervatorskiot proekt;
3. Sodrini na listot;
4. Razmer;
5. Datum na izrobotka na crteot;
6. Imei potpis na rakovoditelot na proektot;
7. Imei potpis na izgotvuvaot na crteot;
8. Broj na listot;
9. Imena izgotvuvaot na crteot i zgotven prethodno;
10. Zabeleka.

III – POSEBNI STANDARDI I NORMATIVI ZA KONZERVATORSKO PROEKTI RAVE

len 12

Pri konzervatorsko proektiravet na nedvino kulturno nasledstvo ili drugo za{titeno nedvino dobro ili negov sostaven del , posebno vni manie se posvetuvava na pravilniot izbor i utvrduvavet na vidot, obemot i metodite na za{titenite intervencii .

Vidot i obemot na za{titenite intervencii {to se predmet na konzervatorskoto proektiravet se opredeluvaa:

1. Po prethodno vni matelno istravavet, prouavavet i dokumentiravet na odnosnoto dobro i negovata neposredna okolina;
2. So ogled na pozitivnite i negativnite, kako i dnevni te i godi {nite varijacii na site ambientalni faktori ;
3. So potuvavet na tradicionalnite formi , materijali , tehniki i orginalni konstruktivni sistemi .

Ako se utvrdi deka tradicionalnite tehniki ne odgovaraat ili se nepriemlivi , so konzervatorskiot proekt mo`e da se predvidi primena na odredena sovremena tehnika na za{titna intervencija, dokolku nejznoto deluvavet e nau-no doka`ano i provereno vo praktikata.

Ako orginalniot konstruktiven sistem ne mo`e da gi zadovol i potrebite za stati -ka stabilnost, so konzervatorskiot proekt mo`at da se predvidat dopolnitelni i/ili novi elementi od konstruktiven karakter, vodej}i smetka isti te da ne pretpostavuvaa zafati od pogolem obem, osobeno vo pogled na ru{evet na yidovi , probivavet na podovi i sl i -no.

Za{titenite intervencii {to pretpostavuvaa restavratorski i/ili rekonstruktivni zafati so cel da se zavuvaaat ili otkrijat estetski te i istoriski te vrednosti na odnosnoto dobro, mo`at da bidat proektirani samo dokolku se zasnovani vrz argumentirani soznani ja, so potuvavet na

materijali te i avtenti -ni te i zrazi , odnosno dokumenti . Dokol ku se zasnovani vrz pretpostavki , takvite intervencii vo konzervatorski ot proekt se sveduvaat na minimum, izrazuvajji go najdobroto i skustvo vo svoeto vreme i podrazbirajji podgotovka na prepoznatli va i argumentirana proektna dokumentacija.

Ako predmet na konzervatorskoto proekti rawe e spomenik ili drugo poedine-no za{ titeno nedvi`no dobro ili negov del , { to poseduva vrednosti od pove}e i stori ski periodi ili kulturni sl oevi , za{ tinni te intervencii { to se predvi duvaat so konzervatorski ot proekt mora da gi po~ituvaat site vrednuvani pridonesi , osven vo iskl u-itelni slu-ai koga se predvi duva restavracija zaradi stil sko edinstvo ili adaptacija zaradi odredeni potrebi od funkcional en karakter.

Vo slu-aj na adaptacija na spomenik ili negov del vo funkcija na revitalizacija, odnosno aktivi rawe na izvornata funkcija ili davawe nova funkcija, za{ tinni te intervencii { to se predvi duvaat so konzervatorski ot proekt se ograni ~uvaat na najmal a mo`na mera, po~ituvajji gi ti pol o{ ki te i konstrukti vni te speci fi ~nosti na samata gradba.

Za{ tinni te intervencii { to pretpostavuvaat cel osno ili del umno premestuvawe na odredeno za{ titeno nedvi`no dobro, so konzervatorski proekt se predvi duvaat samo dokol ku toa e edinstveni ot na~in za negov opstanok, odnosno spasuvawe ili ako e vo pra{ awe strate{ ka opredel ba od naci onal en i/ili mejunaroden interes ili ako se raboti za golema degradiranost na dobroto kako posl edica od izveduvawe na grade`ni ili drugi investici oni raboti ili prirodni i drugi katastrofi .

Neposrednata okol ina na za{ titeni dobra so konzervatorski proekt se tretira taka { to nema da se dozvoli naru{ uvawe na prostorno-ambientalni te odnosi , boi , proporcii , dimenzii i drugi karakteristiki na okru` uvaweto na samoto dobro.

^I en 13

Za{ tinni te intervencii { to pretpostavuvaat odvojuvawe na sl i karski , skulptorski i drug vid ukrasni sodr`ni , so konzervatorski proekt mo`at da bidat predvideni samo ako toa e edinstvenata merka so koja mo`e da se obezbedi ni vna za{ tita ili spasuvawe.

Ako simnuvaweto na yidni sl i ki e neophodno, prednost pri konzervatorskoto proekti rawe imaat metodi te so koi se ovozmo`uva za~uvuvawe na izvorni ot i zgl ed na sl i kanata povr{ i na.

Ako so konzervatorski ot proekt se predvi duva merkata ~i stewe na boi te na pol i hromni povr{ i ni , osobeno na sl i ki i skulpturi , ne smee da se dozvoli prodi rawe do sami ot pigment, odnosno sekoga{ treba da se po~ituvapati nata i eventualni te stari sl oevi l ak. Promena i simnuvawe na patinata mo`e da se predvi di edinstveno vo slu-aj ako od napraveni te anal izi se poka`uva deka taa nepovratno e i zmeneta so promenata na povr{ i nski ot materijal .

Zaradi izbegnuvawe na opasnosta od degradirawe na orginalni te pigmenti , odnosno sl i kani sl oevi , za materijali te { to se predvi duvaat so konzervatorski ot proekt za odreden vid intervencii na pol i hromni povr{ i ni (sl i kani , rezbani , skulptorski) , sekoga{ se izgotvuvaat i pri lo`uvaat soodvetni atesti .

Konsolidi rawe na { tukaturi , freski , grafiti i drugi sl i ~ni likovni i zrazi , so konzervatorski proekt mo`e da se predvi di :

1. Po obezbeduvaweto cel osna del otvornost na krovni te povr{ i ni i odvodni te si stemi , tamu kade { to vodata e pri ~i ni tel za raspa-lawe ili lupewe;
2. Po izvr{ uvaweto na posebni proverki , odnosno anal izi vo slu-~ai te koga postojat drugi pri ~i ni tel i za o{ tetuvawata osven vodata.

Zaradi za{ ti ta na pati nata i kol ori tot na ori gi nal ni te kameni i bron-zeni skul pturi , pri konzervatorskoto proekti rawe se i zbegnuva da se predvi-duva i zrobotka na kopi i so pri mena na metod na pravewe otpe-atoci vo razmer 1:1, osven vo slu-ai te koga ori gi nal ot prethodno konzervatorski e podgotven za pravewe negati v.

So konzervatorski proekt ne smee da se predvi duva vra}awe na resta-vri rano del o na mesto koe{ to prethodno ne e soodvetno sani rano.

Upotrebata na f i ksati vi i drugi reagensi kaj drveni te skul pturi i druga drvena pl asti ka, so konzervatorski proekt mo` e da bi de predvi dena samo ako i stata e podredena na za-uvuvaweto na i zvorni ot i zgl ed na drvoto.

^I en 14

Pri konzervatorskoto proekti rawe { to se odnesuva na arhi vskata gra|a:

1. Restavratorski ot zaf at mora da te` nee kon za-uvuvawe na i zvornosta na dokumentot, bi l o vo pogl ed na obl i kot, strukturata i podl ogata bi l o vo pogl ed na sekoj drug ori gi nal en el ement;
2. Restavratorski ot zaf at mora da bi de reverzi bi l en;
3. Rei ntegracijata na del ovi te { to nedostasual e mora da bi de vi dl i va so oko;
4. Ne smee da se dozvol i rei ntegr i rawe na i zbri { ani te grafi ~ki posredni ci ;
5. Site dodatoci { to so tek na vremeto nasil no ja izmenile ori gi nal nosta na dokumentot, treba da bi dat odstraneti ;
6. Ako se raboti za pi { uvani naodi ili f ragmenti ili za svedo{ tva { to se povrzani so i storijata na dokumentot si mnati te el ementi se konzervi raat;
7. Upotrebata na napravi za mehani ~ka restavracija na hartieni dokumenti e dozvol ena samo po vni matel na procena na konzer-vatorskata sostojba na podl ogata i grafi ~ki te i ntervenci i ;
8. Proi zvodite i materijal i te { to se predvi duva da bi dat upotre-beni (l epi la, f i ksati vi , rastvori , te~nosti , hartija, ko` a i dr.) treba da odgovaraat na barawata za trajnost, stabi l nost, reverzi -bi l nost i da bi dat provereni vo prakti kata.

Pri konzervatorskoto proekti rawe { to se odnesuva na stari te knigi i na drugi te vi dovi bi bl i ote~ni dobra:

1. Ako del oto e posebno zna~ajno poradi svojata struktura, starost ili umetni ~ka vrednost, prednost i maat mal i te za{ ti tni i nter-venci i , odnosno i ntervenci i te vrz nera{ i ena kni ga;
2. Ako ra{ i vaweto e neophodno, treba da se predvi di negovo vni ma-tel no i zveduvawe, vkl u-uvaj}i ja i prethodnata proverka na i zvor-nata numeraci ja;
3. I zvorni ot povez mo` e da bi de predvi den za cel osna ili del umna zamena, vo zavi snost od negovata sostojba i f unkcional nost;
4. Prednost i maat merki te na pretpazl i vost { to se prezemaat vo f azata na perewe, zaradi za-uvuvawe na si te f ragmenti od mater-

- ijal i te, kako i merki te za i spi tuvawe na rastvorl i vosta na masti - loto i bojata;
5. Namerno odstraneti te crte` i , mi nijaturi i sli~no, napraveni vo mi natoto, kako del od i storijata na samata kniga, ne se restavri - raat.

IV - METODOLOGIJA I USLOVI ZA VR[EWE KONZERVATORSKO PROEKTI RAWE I ZA STRU^NA KONTROLA NA KONZERVATORSKI TE PROEKTI

^I en 15

Konzervatorskoto proekti rawe se vr{ i spored operati vna programa za konzervatorsko proekti rawe.

So programata od stav 1 na ovoj ~I en se opredel uvaat osobeno: vi dot, obemot i i zvr{ i tel i te na raboti te, dinami kata na real i zacija, i znosot na f i nansi ski te sredstva i drugi pra{ awa vo vrska so konzervatorskoto proekti rawe, vo sogl asnost so ovoj pravi I ni k.

^I en16

Konzervatorskoto proekti rawe kako zaokru` en proces gi opfa}a sl edni te f azi na rabota:

1. Real i zacija na i stra` uva~ki te raboti ;
2. I zrobotka i utvrduvawe na proektnata programa;
3. I zrobotka na konzervatorski ot proekt;
4. Stru-na kontrol a na konzervatorski ot proekt.

^I en 17

I stra` uva~ki te raboti za potrebi te na konzervatorskoto proekti rawe vo smi sl a na ~I en 16 to~ka 1 od ovoj pravi I ni k, vo zavi snost od vi dot na do brata i/i l i vi dot i obemot na za{ ti tni te intervenci i , mo` at da se sostojat vo real i zacijata na edno i l i pove}e vi dovi i stra` uvawa.

Vi dovi i stra` uvawa vo smi sl a na stav 1 od ovoj ~I en se smetaat osobeno:

1. Arhi vsko-bi bl i ograf ski i stra` uvawa;
2. Arheol o{ ki i stra` uvawa;
3. Konzervatorski i stra` uvawa;
4. Geo-mehani ~ki i stra` uvawa;
5. Drugi terenski , laboratoriski i l i kabi netski i stra` uvawa.

Vi dot na i stra` uvawata vo smi sl a na stav 1 i 2 od ovoj ~I en, kako i na~i not na ni vnoto vr{ ewe, odnosno organi zi rawe se utvrdeni so programata od ~I en 15 od ovoj pravi I ni k.

Ako i stra` uva~ki te raboti se sostojat i l i vkl u-uvaat vr{ ewe na arheo- l o{ ki i/i l i konzervatorski i stra` uvawa:

1. Sostaven del na programata od stav 3 na ovoj -len e osnovni otplan za arheološki te istražuvawa, odnosno programata za konzervatorski istražuvawa, bez ogl ed kako e organi zirano vr{ewe to na tie istražuvawa;
2. Tie istražuvawa mo`at da gi vr{at:
 - projektantski ot tim od -len 22 na ovoj pravi lnik, vo svojstvo na istražuva-ki tim za odnosni ot vid istražuvawe, bez promena vo pogled na personalni ot sostav i statusot vo timot;
 - -len/-lenovi na projektantski ot tim, vo svojstvo na rakovoditel/i na odnosni ot vid istražuvawe, so ili bez anga`irawe na drugi u-esnici vo istražuvaweto;
 - eden ili pove}e drugi posebni istražuva-ki timovi, vo koi ne se vkl u-eni rakovoditel ot i -lenovi te na projektantski ot tim.

Ako istražuva-ki te raboti se sostojat ili vkl u-uvaaat vr{ewe na geo-mehani-ki i/ili drugi specifi`ni terenski ili laboratoriski istražuvawa, po pravilo, tie se doveruvaat na drugi izvr{iteli.

Ako istražuva-ki te raboti se sostojat ili vkl u-uvaaat koristewe na rezultati od prethodno izvr{eni arheološki, konzervatorski i/ili drug vid istražuvawa, takvi te istražuvawa se naveduvaat vo programata od stav 3 na ovoj -len.

Ako programata od stav 3 na ovoj -len podrazbira, odnosno vkl u-uva pove}e vidovi istražuvawa ili koristewe na rezultati od prethodno izvr{eni istražuvawa, za rezultate od takvi te istražuvawa se izrabotuvazbirni izve{taj.

Sostaven del na zbirni ot izve{taj od stav 7 na ovoj -len se oddel ni te izve{tai za odnosni te vidovi istražuvawa.

^len 18

Proektnata programa se izrabotuva vrz osnova na rezultate od istražuva-ki te raboti od -len 17 na ovoj pravi lnik.

Programata od stav 1 na ovoj -len se izrabotuva vo soglasnost so operativnata programa od -len 15 na ovoj pravi lnik.

Ako nositel na konzervatorski ot projekt e nadle`nata ustanova za za{tita, proektnata programa se potpi {uva od strana na direktorot na ustanovata.

Ako nositel na konzervatorski ot projekt ne e nadle`nata ustanova za za{tita, proektnata programa se potpi {uva od strana na sopstveni kot, odnosno imatel ot na za{titenoto dobro.

Odredbite od stav 3 i 4 na ovoj -len se primenuvaat i vo slu-aj koga nositel na konzervatorski ot projekt e druga ustanova za za{tita.

^len 19

Izrabotkata na konzervatorski ot projekt vo smisl a na -len 16 to-ka 3 od ovoj pravi lnik se sostoi od podgotvuvawe i opremuvawe na soodvetni ot broj i vid kompletni projekti, vo soglasnost so ovoj pravi lnik.

Brojot i vidot na projekti te vo smisl a na stav 1 na ovoj -len se opredel uva soglasno programi te od -len 15 i 18 na ovoj pravi lnik.

^I en 20

Stru-nata kontrol a na konzervatorski ot proekt vo smi sl a na ~I en 16 to-ka 4 od ovoj prvi I ni k se vr{ i neposredno po i zrabotkata na proektot.

So kontrol ata od stav 1 na ovoj ~I en:

1. Se proveruva kompl eti ranosta i opremenosta na konzervatorski ot proekt;
2. Se ocenuva:
 - osnovanosta na interpretacijata na rezultati te od istra` u-va-ki te raboti i predlozi te vo vrska so toa, kako i ni vnata vgradenost, odnosno pri mena vo proektnata programa;
 - izdr` anosta na proektnata programa nasproti cel i te i osnovni te na-el a na za{ ti tata na kul turnoto nasl edstvo, kako i stan-dardi te i normati vi te za konzervatorsko proekti rawe;
 - usogl asenosta na proektni te re{ eni ja so proektnata programa;
 - kval i tetot na proektni te re{ eni ja i ni voto na ni vnata i zrabot-ka, odnosno razrabotka.
3. Se utvrduvaat eventual ni te zabel e{ ki na proektot i nasoki te za postapuvawe na nosi tel ot na proektot.

Kontrol ata vo smi sl a na stav 1 i 2 na ovoj ~I en se vr{ i komi si ski .

I zve{ tajot za i zvr{ enata stru-na kontrol a sodr` i osobeno:

1. Podatoci za nosi tel ot na kontrol ata i negovata komi si ja;
2. Podatoci za konzervatorski ot proekt { to e predmet na kontro-l ata;
3. Naod i mi sl ewe vo smi sl a na stav 2 na ovoj ~I en.

Ako so kontrol ata se utvrdeni nedostatoci i li se dadeni zabel e{ ki na konzervatorski ot proekt, kori gi rani ot proekt se dostavuva do komi si jata od stav 3 na ovoj ~I en.

Vo slu-ai te od stav 5 na ovoj ~I en se utvrduva dali nosi tel ot na proektot postapi l po zabel e{ ki te na komi si jata, za { to se podnesuva poseben i zve{ taj.

I zve{ tajot za i zvr{ enata kontrol a se potpi { uvaat od strana na pretse-datel ot i ~I enovi te na komi si jata od stav 3 na ovoj ~I en.

^I en 21

Ako vo tekot na realizacijata na konzervatorski ot proekt nastane potreba od odredeno otstupuvawe poradi promena na sostojbata na dobroto, dopol ni tel ni i stra` uvawa i li drugi , opravdani pri ~i ni , se pri stapuva kon i zrabotka na aneks na konzervatorski ot proekt.

Ako aneksot od stav 1 na ovoj ~I en se izrabotuva od drug tim i li l ice, kon nego se pri l o` uva pi smenata sogl asnost od rakovodi tel ot na proektot.

^I en 22

Za vr{ ewe na raboti te na konzervatorsko proekti rawe za odredeno za{ ti teno dobro se f ormi ra eden i li pove}e proektantski timovi .

Proektantski ot ti m osobeno:

1. Ja podgotvuva programata od ~I en 15 na ovoj pravi I ni k;
2. Vr{ i i/i I i organi zi ra vr{ ewe na i stra` uva~ki raboti vo smi sl a na ~I en 17 od ovoj pravi I ni k;
3. Podgotvuva proektna programa vo smi sl a na ~I en 18 od ovoj pravi I ni k;
4. I zrabotuva konzervatorski proekt vo smi sl a na ~I en 19 od ovoj pravi I ni k;
5. Se gri` i za bl agovremeno poveduvawe na postapkata za stru-na kontrol a na proektot i za postapuvawe po zabel e{ ki te od taa kontrol a vo smi sl a na ~I en 20 od ovoj pravi I ni k;
6. Vr{ i podgotvitel ni i drugi raboti vo vrska so konzervatorskoto proektirawe za odnosnoto za{ ti teno dobro.

^I en 23

Ustanova za za{ ti ta na kul turnoto nasl edstvo i I i drugo pravno lice mo` e da vr{ i rabota na konzervatorsko proektirawe dokol ku vo postojan raboten odnos ima najmal ku edno lice od soodvetnata specijal nost koe ima status na nau~en rabotnik i I i status na stru~en rabotnik so izborno stru~no zvawe vo dejnost za za{ ti ta na kul turnoto nasl edstvo i I i koe ima licenca od obl asta na za{ ti ta na kul turnoto nasl edstvo.

Fizi~ko lice mo` e da vr{ i raboti na konzervatorsko proektirawe dokol ku e nau~en rabotnik od soodvetnata obl ast, stru~en rabotnik so izborno stru~no zvawe vo dejnost za za{ ti ta na kul turnoto nasl edstvo i I i i ma dobi eno licenca od obl asta na za{ ti ta na kul turnoto nasl edstvo.

^I en 24

Stru~na kontrol a na konzervatorski proekt mo` at da vr{ at lica od soodvetnata specijal nost, koi gi i spol nuvaat najmal ku isti te usl ovi kako licata od ~I en 23 na ovoj pravi I ni k.

IV - ZAVR[NA ODREDBA

^I en 25

Ovoj pravi I ni k vl eguva vo si l a osmi ot den od denot na objavuvaweto vo „Sl u` ben vesnik na Republ i ka Makedoni ja“.

Br. _____
_____ 2006 g.
Skopje

Mi ni ster za kul tura
Bl agoj Stef anovski